

Rolnummer 2497
Arrest nr. 96/2003 van 2 juli 2003

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende de artikelen 301, 307*bis* en 1134 van het Burgerlijk Wetboek en artikel 1288 van het Gerechtelijk Wetboek, gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg te Turnhout.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de rechters M. Bossuyt en L. François, waarnemend voorzitters, en de rechters P. Martens, A. Alen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman en E. Derycke, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van rechter M. Bossuyt,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging

Bij vonnis van 24 juni 2002 in zake J. Van der Linden tegen A. Leysen, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 4 juli 2002, heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Turnhout de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schenden de artikelen 301, 307*bis* en 1134 van het Burgerlijk Wetboek en 1288 van het Gerechtelijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, geïnterpreteerd in die zin dat de wijziging van een onderhoudsuitkering tussen echtgenoten na echtscheiding door onderlinge toestemming slechts mogelijk is met wederzijds akkoord van de gescheiden echtgenoten of toepassing van de regels van het algemeen verbintenissenrecht, terwijl een dergelijke wijziging in rechte en zonder wederzijds akkoord wel mogelijk is :

1° voor de onderhoudsuitkering tussen echtgenoten na echtscheiding op grond van feiten of feitelijke scheiding, mits voldaan is aan het bepaalde in artikel 301, § 3, of 307*bis* van het Burgerlijk Wetboek;

2° voor de onderhoudsbijdrage voor de kinderen na echtscheiding door onderlinge toestemming, mits voldaan is aan het bepaalde in artikel 1288, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek ? »

Memories zijn ingediend door :

- J. Van der Linden, wonende te 2560 Nijlen, Guido Gezellelaan 63;
- de Ministerraad.

J. Van der Linden heeft een memorie van antwoord ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 11 juni 2003 :

- zijn verschenen :

. Mr. W. Van Caeneghem en Mr. L. Moreau, advocaten bij de balie te Antwerpen, voor J. Van der Linden;

. Mr. O. Vanhulst, *loco* Mr. P. Hofströssler en Mr. S. Taillieu, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers A. Alen en J.-P. Snappe verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De voorschriften van de bijzondere wet op het Arbitragehof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden in acht genomen.

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

Appellant en geïntimeerde, gehuwd in 1956, zijn door onderlinge toestemming uit de echt gescheiden in 1978. In de regelingsakte werd bepaald dat appellant aan geïntimeerde een onderhoudsgeld zou betalen dat halfjaarlijks zou worden geïndexeerd. In 1999 diende de appellant bij de vrederechter een vordering in tot vermindering van het basisbedrag van het onderhoudsgeld en tot niet-indexering ervan voor de toekomst. De vrederechter verklaarde de vordering ongegrond bij ontstentenis van enige onvoorzienbare omstandigheid die aanleiding zou kunnen geven om de overeenkomst die voorafgaat aan de echtscheiding door onderlinge toestemming, te horen wijzigen. Nadat appellant heeft gewezen op de verschillende behandeling van de onderhoudsplichtige, wat betreft het onderhoudsgeld van de gerechtigde gewezen echtgenoot, in geval van echtscheiding op grond van bepaalde feiten of van feitelijke scheiding, en, wat betreft het onderhoudsgeld van de gerechtigde kinderen, in geval van echtscheiding door onderlinge toestemming, heeft de Rechtbank ambtshalve de voormelde prejudiciële vraag gesteld.

III. In rechte

- A -

Standpunt van de Ministerraad

A.1. Wat het eerste in de prejudiciële vraag opgeworpen verschil in behandeling betreft, namelijk op het vlak van het al dan niet mogelijk zijn van een gerechtelijke wijziging van een onderhoudsuitkering naargelang het gaat om een echtscheiding op grond van bepaalde feiten of op grond van feitelijke scheiding, dan wel om een echtscheiding door onderlinge toestemming, meent de Ministerraad dat beide categorieën van onderhoudsplichtigen niet vergelijkbaar zijn. De wetgever heeft immers manifest verschillende juridische grondslagen in acht willen nemen bij de onderscheiden vormen van echtscheiding.

Wat de uitkering na echtscheiding tussen gewezen echtgenoten betreft, heeft de wetgever onderscheiden gevolgen gekoppeld aan de verschillende soorten van echtscheiding. Terwijl de onderhoudsuitkeringen na echtscheiding op grond van bepaalde feiten en op grond van feitelijke scheiding een gemengd karakter hebben, namelijk een vergoedend en een alimentair karakter, respectievelijk als sanctie (wegens verantwoordelijkheid voor de mislukking van het huwelijk) en tot unilaterale voortzetting van de echtelijke bijstandsplicht (die tijdens het huwelijk bestaat), geschiedt de vaststelling van de onderhoudsuitkering in het kader van een regelingsakte van een echtscheiding door onderlinge toestemming buiten elke schuldvraag om.

De partijen in het kader van een echtscheiding door onderlinge toestemming zijn volkomen vrij al dan niet een onderhoudsuitkering vast te stellen en de modaliteiten daarvan te bepalen, ook met betrekking tot een eventuele herziening, zodat het onderhoudsgeld een louter conventioneel karakter heeft. De regels inzake het contractenrecht, waaronder artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek, dat bepaalt dat een overeenkomst de partijen tot wet strekt en dat de partijen ze te goeder trouw moeten uitvoeren, zijn erop van toepassing.

Nu de in de prejudiciële vraag gepreciseerde verschillende categorieën van onderhoudsplichtige echtgenoten niet vergelijkbaar zijn, is er volgens de Ministerraad geen sprake van een schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

A.2. In subsidiaire orde stelt de Ministerraad dat, indien voormelde categorieën toch vergelijkbaar zouden zijn, het verschil in behandeling de toets aan het gelijkheidsbeginsel kan doorstaan. Het onderscheidingscriterium - de aard van de echtscheiding - is objectief, redelijk verantwoord en pertinent. Het doel - de partijen in het kader van een echtscheiding door onderlinge toestemming de mogelijkheid bieden om in volle contractuele vrijheid te onderhandelen en te contracteren over een onderhoudsuitkering en de modaliteiten ervan - is wettig. Het onderscheid maakt het mogelijk het gestelde doel te bereiken. Tot slot heeft de wetgever, bij het nastreven van de voormelde doelstellingen, geen onevenredig zware lasten opgelegd; evenmin brengt de wettelijke regeling onevenredige gevolgen met zich mee.

Zelfs als de voormelde categorieën van onderhoudsplichtigen vergelijkbaar zouden zijn, kan het in het geding zijnde onderscheid de toets aan de artikelen 10 en 11 van de Grondwet doorstaan.

A.3. Wat het tweede in de prejudiciële vraag opgeworpen verschil in behandeling betreft tussen onderhoudsplichtigen in het kader van een echtscheiding door onderlinge toestemming, naargelang het de regeling van het onderhoudsgeld voor de gewezen echtgenoot betreft - die in beginsel slechts mits wederzijds akkoord kan worden gewijzigd - dan wel de regeling van het onderhoudsgeld voor de kinderen - die in beginsel door de rechter kan worden gewijzigd - is de niet-vergelijkbaarheid zo mogelijk nog groter. Kinderen zijn immers houder van een wettelijk recht op onderhoud dat de openbare orde raakt. Betreft de regeling van de bijdrage van elk van beide echtgenoten in hun levensonderhoud het *contributio*-aspect - en dus hun onderlinge verhouding - dan kan hierbij geenszins afbreuk worden gedaan aan het *obligatio*-aspect van een dergelijke uitkering, aangezien de onderhoudsverplichting van de ouders ten aanzien van hun kinderen de openbare orde raakt. Een eventuele uitkering tussen echtgenoten houdt een louter conventioneel recht op onderhoud in, doch geen wettelijk recht.

Bij gebrek aan vergelijkbare categorieën van personen bestaat geen aanleiding om de bestaanbaarheid met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet te onderzoeken.

A.4. In ondergeschikte orde voert de Ministerraad aan dat het verschil in behandeling berust op een objectief en redelijk verantwoord onderscheidingscriterium, namelijk de juridische aard van de uitkering. Het onderscheiden nagestreefde doel, namelijk het bieden van een mogelijkheid tot vaststelling van een onderhoudsuitkering in het kader van een schuldloze echtscheiding, respectievelijk het waarborgen van een wettelijke verplichting jegens de kinderen die de openbare orde raakt, is wettig en het onderscheidingscriterium maakt het mogelijk dat doel te bereiken. De maatregel is bovendien evenredig met het nagestreefde doel.

Standpunt van de appellant in het bodemgeschil

A.5. De appellant in het bodemgeschil gaat slechts in op het eerste onderdeel van de prejudiciële vraag en niet op het tweede onderdeel, dat volgens hem ontkennend moet worden beantwoord.

A.6. Hij erkent dat *prima facie* tussen de verschillende categorieën van onderhoudsplichtigen, wat betreft de regels inzake de wijziging van het onderhoudsgeld van de gewezen echtgenoot, geen discriminatie bestaat. Enkel in geval van een echtscheiding door onderlinge toestemming is het huwelijk immers beëindigd op verzoek van beide partijen, terwijl alle andere vormen van echtscheiding er komen op aansturen van slechts één partij.

In ieder geval zijn, in tegenstelling tot wat de Ministerraad beweert, de verschillende categorieën van onderhoudsplichtigen vergelijkbaar, zoals overigens reeds blijkt uit vroegere rechtspraak van het Hof.

A.7. Nochtans wenst hij op te merken dat de gelijkheid tussen de verschillende categorieën van onderhoudsplichtigen, wat betreft de wijzigbaarheid van de onderhoudsuitkering na echtscheiding, pas van recente datum is en met name eerst tot stand is gebracht door de wet van 30 juni 1994. Pas ingevolge de wijziging van artikel 1288, eerste lid, 4°, van het Gerechtelijk Wetboek, door voormelde wet, bestaat in het stelsel van de echtscheiding door onderlinge toestemming een parallellisme met de mogelijkheid tot wijziging van het onderhoudsgeld door de rechter bij alle andere vormen van echtscheiding. Het standpunt van de Ministerraad - en de argumenten ter ondersteuning van de grondwettigheid van het gemaakte onderscheid - kan daarom slechts worden onderschreven voor zover het de rechtstoestand betreft van de onderhoudsplichtige echtgenoten na de wijziging aangebracht door de wet van 30 juni 1994.

Ten tijde van de echtscheiding van appellant in het bodemgeschil bepaalde artikel 1288, eerste lid, 4°, van het Gerechtelijk Wetboek immers dat de echtgenoten ertoe waren gehouden hun overeenkomst tot echtscheiding door onderlinge toestemming bij geschrift vast te leggen, onder meer omtrent het punt van « het bedrag van de eventuele uitkering te betalen door de ene echtgenoot aan de andere, gedurende de proeftijd en na de echtscheiding ». Sedert de wet van 30 juni 1994 kunnen zij in hun overeenkomst niet alleen het bedrag bepalen van de eventuele uitkering die moet worden betaald door de ene echtgenoot aan de andere, gedurende de proeftijd en na de echtscheiding, maar ook « de formule voor de eventuele aanpassing van die uitkering aan de kosten van levensonderhoud, de omstandigheden waaronder dit bedrag na de echtscheiding kan worden herzien en de nadere bepalingen ter zake ».

De mogelijkheid om in een overeenkomst in het kader van een echtscheiding door onderlinge toestemming een beding op te nemen met de voorwaarden waaronder de onderhoudsuitkering na de echtscheiding kan worden herzien, bijvoorbeeld tengevolge van nieuwe omstandigheden buiten de wil van de partijen om - zoals *in casu*,

de invaliditeit van de onderhoudsplichtige - dateert van lang nadat de overeenkomst die het voorwerp is van het bodemgeschil, is gesloten. Het Hof dient, in de beoordeling van de grondwettigheid van het in het geding zijnde onderscheid, dan ook rekening te houden met de wetgeving zoals zij van toepassing was op het ogenblik waarop de relevante feiten zich hebben voorgedaan, dit wil zeggen de wetgeving van vóór 1994.

De appellant verwijst hierbij naar de parlementaire voorbereiding van de wet van 30 juni 1994, die juist tot doel had « een oplossing te bieden voor de moeilijkheden waarmee de voormalige echtgenoten in de praktijk af te rekenen krijgen (ontslag, ziekte, ...) » (*Parl. St.*, Kamer, 1991-1992, nr. 545/14, p. 111) en die hun oorsprong vonden in het tot dan toe onwijzigbare karakter van de onderhoudsuitkering na echtscheiding door onderlinge toestemming. In het verslag werd immers erop gewezen dat « in het 4° [van artikel 1288, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek] tot slot [wordt] afgestapt van het beginsel dat de onderhoudsuitkeringen niet kunnen worden gewijzigd, ten einde te voorkomen dat eventualiteiten in de overeenkomst uit onwetendheid of bij vergetelheid niet worden behandeld » (*ibid.*, p. 109). Aangezien een verlaging bij onderling akkoord na de echtscheiding, zonder voorafgaande vaststelling van de modaliteiten ervan, illusoir is, heeft de wetgever ervoor geopteerd de mogelijkheid van een contractueel beding omtrent modaliteiten van een wijziging van het onderhoudsgeld na echtscheiding door onderlinge toestemming, als pendant van de gerechtelijke wijziging bij andere vormen van echtscheiding, uitdrukkelijk in de wet in te schrijven. Vóór 1994 was een regelingsovereenkomst, in vergelijking met andere, klassieke verbintenisrechtelijke overeenkomsten, die wel opzeggings- en wijzigingsbedingen bevatten, al te star en kon zij niet worden aangepast aan zich wijzigende feitelijke omstandigheden. Het starre karakter van de overeenkomst en de gelding voor onbepaalde tijd van de bedongen onderhoudsuitkering, waren dan ook onevenredig met de door de wetgever nagestreefde doelstelling nu daardoor de onderhoudsplichtige echtgenoot door omstandigheden zelf onvoldoende bestaansmiddelen overhoudt om in zijn eigen levensonderhoud te voorzien. In het feit dat artikel 1288, eerste lid, 4°, van het Gerechtelijk Wetboek in 1977 niet voorzag in de mogelijkheid om op dergelijke eventualiteiten te anticiperen, ligt de discriminatie besloten.

A.8. Die partij is dan ook van oordeel dat artikel 1288, eerste lid, 4°, van het Gerechtelijk Wetboek, zoals het luidde vóór de wijziging ervan bij de wet van 30 juni 1994, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt nu de absolute onmogelijkheid van een wijziging van het onderhoudsgeld verschuldigd aan een gewezen echtgenoot in het kader van een echtscheiding door onderlinge toestemming, niet in verhouding staat tot de wijzigbaarheid ervan door de rechter indien het een echtscheiding op grond van bepaalde feiten of van feitelijke scheiding betreft.

A.9. Appellant in het bodemgeschil wijst ten slotte erop dat een ongrondwettigheidsverklaring door het Hof slechts *inter partes* geldt en in ieder geval de huidige stand van de wetgeving onverlet zal laten. Ofschoon bij de voorbereiding van de wet van 30 juni 1994 ervoor werd gewaarschuwd de nieuwe regeling toe te passen op vroegere echtscheidingen omdat zulks « catastrofale gevolgen » zou hebben (*ibid.*, p. 111), stelt hij dat het verbod van terugwerkende kracht enkel geldt ten aanzien van de wetgever en niets uit te staan heeft met de rechtsgevolgen van een arrest van het Arbitragehof. Anders oordelen zou elk effect ontzeggen aan een ongrondwettigheidsverklaring in een prejudicieel arrest van het Arbitragehof, zelfs indien de wetgever inmiddels is overgegaan tot legislatieve wegwerking van een discriminatie. In ieder geval zal de feitenrechter de vordering dan *ex aequo et bono*, rekening houdend met de feitelijke omstandigheden van het verzoek van appellant in het bodemgeschil, moeten beoordelen, te meer daar in de parlementaire voorbereiding werd beklemtoond « dat de rechter een verzoek tot wijziging steeds met terughoudendheid zal beoordelen » (*ibid.*, p. 112).

- B -

B.1. Het Hof wordt ondervraagd over de bestaanbaarheid, met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, van de artikelen 301, 307bis en 1134 van het Burgerlijk Wetboek en artikel 1288 van het Gerechtelijk Wetboek, in zoverre een wijziging van een onderhoudsuitkering tussen echtgenoten na echtscheiding door onderlinge toestemming slechts mogelijk is met akkoord van de gescheiden echtgenoten of met toepassing van de

regels van het algemeen verbintenissenrecht, terwijl een dergelijke wijziging, onder bepaalde voorwaarden, bij rechterlijke beslissing en zonder akkoord mogelijk is voor de onderhoudsuitkering tussen echtgenoten na echtscheiding op grond van bepaalde feiten of feitelijke scheiding, en voor de onderhoudsuitkering voor de kinderen na echtscheiding door onderlinge toestemming.

B.2. De in het geding zijnde artikelen luiden :

Artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek :

« § 1. De rechtbank kan aan de echtgenoot die de echtscheiding heeft verkregen, uit de goederen en de inkomsten van de andere echtgenoot, een uitkering toekennen die, rekening houdend met zijn inkomsten en mogelijkheden, hem in staat stellen kan in zijn bestaan te voorzien op een gelijkwaardige wijze als tijdens het samenleven.

§ 2. De rechtbank die de uitkering toekent stelt vast dat deze van rechtswege aangepast wordt aan de schommelingen van het indexcijfer van de consumptieprijzen.

Het basisbedrag van de uitkering stemt overeen met het indexcijfer van de consumptieprijzen van de maand gedurende welke het vonnis of het arrest dat de echtscheiding uitspreekt, kracht van gewijsde heeft verkregen, tenzij de rechtbank er anders over beslist. Om de twaalf maanden wordt het bedrag van de uitkering van rechtswege aangepast in verhouding tot de verhoging of de verlaging van het indexcijfer van de consumptieprijzen van de overeenstemmende maand.

Deze wijzigingen worden op de uitkeringen toegepast vanaf de vervalldag die volgt op de bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad* van het in aanmerking te nemen nieuwe indexcijfer.

De rechtbank kan nochtans in bepaalde omstandigheden een ander systeem van aanpassing van de uitkering aan de kosten van levensonderhoud toepassen.

§ 3. Indien de uitkering, ingevolge omstandigheden onafhankelijk van de wil van de uitkeringsgerechtigde, in ruime mate ontoereikend is geworden om de in § 1 bedoelde toestand te waarborgen, kan de rechtbank de uitkering verhogen.

Indien de toestand van de uitkeringsgerechtigde een ingrijpende wijziging heeft ondergaan zodat het bedrag van de uitkering niet meer verantwoord is, kan de rechtbank de uitkering verminderen of opheffen.

Dit geldt eveneens bij ingrijpende wijziging van de toestand van de uitkeringsplichtige ingevolge omstandigheden onafhankelijk van zijn wil.

§ 4. Het bedrag van de uitkering mag in geen geval hoger zijn dan een derde van de inkomsten van de tot uitkering gehouden echtgenoot.

§ 5. De uitkering kan te allen tijde door een kapitaal worden vervangen op grond van een overeenkomst tussen de partijen gehomologeerd door de rechtbank. De rechtbank kan ook de kapitalisatie te allen tijde toekennen op aanvraag van de tot uitkering gehouden echtgenoot.

§ 6. De uitkering is niet meer verschuldigd bij het overlijden van de tot uitkering gehouden echtgenoot, maar de echtgenoot aan wie de uitkering toekwam mag levensonderhoud vorderen ten bezware van de nalatenschap, dit volgens de voorwaarden voorzien in artikel 205, §§ 2, 3, 4 en 5 van het Burgerlijk Wetboek. »

Artikel 307bis van het Burgerlijk Wetboek :

« De uitkering tot levensonderhoud krachtens de artikelen 306 en 307 mag een derde gedeelte van de inkomsten van de schuldenaar te boven gaan en wordt aangepast of afgeschaft al naar de wijzigingen in de behoeften en de bestaansmiddelen van partijen. De nalatenschap van de schuldenaar, vooroverleden zonder kinderen uit zijn huwelijk met de overlevende achter te laten, is aan de laatstgenoemde levensonderhoud verschuldigd volgens de regels van artikel 205. »

Artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek :

« Alle overeenkomsten die wettig zijn aangegaan, strekken degenen die deze hebben aangegaan, tot wet.

Zij kunnen niet herroepen worden dan met hun wederzijdse toestemming of op de gronden door de wet erkend.

Zij moeten te goeder trouw worden ten uitvoer gebracht. »

Artikel 1288 van het Gerechtelijk Wetboek :

« Zij zijn ertoe gehouden hun overeenkomst omtrent de volgende punten bij geschrift vast te leggen :

1° de verblijfplaats van elk van beide echtgenoten gedurende de proeftijd;

2° het gezag over de persoon en het beheer van de goederen van de kinderen en het recht op persoonlijk contact zoals bedoeld in artikel 374, vierde lid, van het Burgerlijk Wetboek wat betreft de kinderen bedoeld in artikel 1254, zowel gedurende de proeftijd als na de echtscheiding;

3° de bijdrage van elk van beide echtgenoten in het levensonderhoud, de opvoeding en de passende opleiding van voornoemde kinderen, onverminderd de rechten hen door Hoofdstuk V van Titel V van Boek I van het Burgerlijk Wetboek toegekend;

4° het bedrag van de eventuele uitkering te betalen door de ene echtgenoot aan de andere, gedurende de proeftijd en na de echtscheiding, de formule voor de eventuele

aanpassing van die uitkering aan de kosten van levensonderhoud, de omstandigheden waaronder dit bedrag na de echtscheiding kan worden herzien en de nadere bepalingen ter zake.

Wanneer nieuwe omstandigheden buiten de wil van de partijen hun toestand of die van de kinderen ingrijpend wijzigen, kunnen de beschikkingen bedoeld in het 2° en het 3° van het voorgaande lid na de echtscheiding worden herzien door de bevoegde rechter. »

Wat betreft het verschil in behandeling met betrekking tot een eventuele wijziging van de onderhoudsuitkering tussen uit de echt gescheiden echtgenoten, naar gelang van de aard van de echtscheiding

B.3.1. Het in het eerste onderdeel van de prejudiciële vraag aangehaalde verschil in behandeling met betrekking tot een eventuele wijziging van de onderhoudsuitkering tussen uit de echt gescheiden echtgenoten steunt op een objectief criterium, namelijk de aard van de echtscheiding. De echtscheiding op grond van bepaalde feiten en de echtscheiding op grond van een feitelijke scheiding berusten immers op een bewezen of een vermoede schuld van één van de beide echtgenoten. Zij geven aanleiding tot de vaststelling van een onderhoudsuitkering voor de onschuldige echtgenoot tot concretisering van de wettelijke onderhoudsverplichting. Aan de echtscheiding door onderlinge toestemming is daarentegen elk schuld criterium vreemd : zij berust op een volgehouden akkoord van de echtgenoten om het huwelijk te beëindigen en brengt geen verdere wettelijke onderhoudsverplichting tussen gewezen echtgenoten teweeg, onverminderd hun recht om met toepassing van de regels van het verbintenissenrecht een onderhoudsuitkering te bedingen waarvan de uit de echt scheidende partijen zelf vrijelijk de modaliteiten bepalen. Met toepassing van artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek strekt de ter zake bedongen overeenkomst de partijen tot wet.

B.3.2. Gelet op het conventioneel karakter van de echtscheiding door onderlinge toestemming, is het niet onevenredig dat de wetgever niet heeft voorzien in bijzondere voorwaarden waaronder, na de echtscheiding, een conventioneel bedongen onderhoudsuitkering tussen gewezen echtgenoten zou kunnen worden gewijzigd op een manier die afwijkt van het gemeen verbintenissenrecht dat de totstandkoming van hun overeenkomst beheerst. De echtgenoten hebben immers steeds de mogelijkheid - en hebben die ook steeds gehad - om in hun overeenkomst, indien die voorziet in een

onderhoudsuitkering, de voorwaarden en de modaliteiten te bepalen volgens welke het bedrag ervan voor herziening vatbaar zou zijn.

B.4.1. De appellant voor het verwijzende rechtscollège betwist noch de voormelde beginselen van die specifieke regeling noch het niet-discriminerende karakter ervan. Volgens hem vloeit een discriminatie evenwel voort uit artikel 1288, eerste lid, 4°, van het Gerechtelijk Wetboek, dat thans - en anders dan vóór de wijziging van die bepaling bij artikel 27, 3°, van de wet van 30 juni 1994 houdende wijziging van artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek en van de bepalingen betreffende de procedures van echtscheiding - uitdrukkelijk bepaalt dat de echtgenoten ertoe zijn gehouden, naast het bedrag van de eventuele uitkering te betalen door de ene echtgenoot aan de andere, « de formule voor de eventuele aanpassing van die uitkering aan de kosten van levensonderhoud, de omstandigheden waaronder dit bedrag na de echtscheiding kan worden herzien en de nadere bepalingen ter zake » bij geschrift vast te leggen. Pas sedert de inwerkingtreding van de voornoemde wet van 30 juni 1994 zou er, in het kader van de regeling van de echtscheiding door onderlinge toestemming, een equivalent bestaan met betrekking tot de wijzigbaarheid van de onderhoudsuitkering tussen gewezen echtgenoten. De appellant meent dan ook gediscrimineerd te zijn door het vroegere artikel 1288, 4°, van het Gerechtelijk Wetboek dat, ten tijde van de vaststelling van de overeenkomst in het kader van zijn echtscheiding door onderlinge toestemming, slechts voorzag in het vastleggen van « het bedrag van de eventuele uitkering te betalen door de ene echtgenoot aan de andere, gedurende de proeftijd en na de echtscheiding ».

B.4.2. Artikel 1288, eerste lid, 4°, van het Gerechtelijk Wetboek, zoals het werd vervangen bij artikel 27, 3°, van de voormelde wet van 30 juni 1994, « heeft tot doel onder de aandacht van de echtgenoten te brengen dat het, indien zulks strookt met hun wensen, noodzakelijk is om te voorzien in een beding tot herziening van het onderhoudsgeld. Bij ontstentenis van dergelijk beding kunnen de echtgenoten, gelet op de contractuele aard van de echtscheiding door onderlinge toestemming, geen herziening van het onderhoudsgeld voor de rechtbank vorderen. De partijen kunnen voorzien in een indexeringsbeding en aangeven onder welke omstandigheden het onderhoudsgeld kan worden gewijzigd » (verantwoording van het amendement nr. 165, *Parl. St.*, Kamer, B.Z. 1991-1992, nr. 545/13, p. 2). Uit de parlementaire bespreking ervan blijkt dat het grondbeginsel van het contractenrecht, namelijk artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek, diende te worden gerespecteerd. Het desbetreffende amendement

poogde te verhelpen dat « in vele gevallen, [de echtgenoten], nalaten te vermelden onder welke omstandigheden de uitkering na echtscheiding kan worden gewijzigd. Door *ab initio* te vermelden in welke gevallen en onder welke omstandigheden herziening mogelijk is, kunnen geschillen worden voorkomen » (*Parl. St.*, Kamer, B.Z. 1991-1992, nr. 545/14, p. 109). Bij de bespreking werd uitdrukkelijk besloten dat de nieuwe tekst de volgende beginselen heeft vastgesteld : « voor het onderhoudsgeld tussen echtgenoten wordt het contractueel karakter van de overeenkomst gerespecteerd[;] de partijen kunnen voorzien in een beding tot indexering en aangeven onder welke omstandigheden dat onderhoudsgeld kan gewijzigd worden[;] bij ontstentenis van dergelijk beding kunnen de echtgenoten geen herziening van het onderhoudsgeld voor de rechtbank vorderen[;] de beschikkingen betreffende de kinderen kunnen in beginsel herzien worden » (*ibid.*, p. 113).

B.4.3. Met artikel 27, 3°, van de voormelde wet van 30 juni 1994 heeft de wetgever aan de echtgenoten die door onderlinge toestemming uit de echt willen scheiden, ter zake van de wijzigbaarheid van een overeengekomen onderhoudsuitkering, geen andere bevoegdheid toegekend dan die waarover zij reeds beschikten op grond van artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek. Door de mogelijkheid tot vaststelling van modaliteiten tot herziening uitdrukkelijk in te schrijven in artikel 1288, eerste lid, 4°, van het Gerechtelijk Wetboek heeft hij slechts beoogd de partijen bij het sluiten van hun overeenkomst waarin een onderhoudsuitkering tussen echtgenoten wordt bedongen, uit te nodigen ook hierover na te denken en dit in voorkomend geval te regelen, onverminderd de vaststelling van de gevolgen die uit de afwezigheid hiervan voortvloeien. Daaruit volgt dat die bepaling uit haar aard zelf slechts kon gelden voor de overeenkomsten gesloten na de inwerkingtreding van de wet. Aangezien ten gronde geen wijzigingen werden aangebracht in de mogelijkheden waarover de echtgenoten voordien reeds beschikten, heeft de wetgever met de nieuwe bepaling van artikel 1288, eerste lid, 4°, van het Gerechtelijk Wetboek geen maatregel genomen die onevenredig zou zijn met de doelstelling om op die mogelijkheden uitdrukkelijk te wijzen.

B.5. Het eerste onderdeel van de prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Wat betreft, in het geval van een echtscheiding door onderlinge toestemming, het verschil in behandeling met betrekking tot een eventuele wijziging van de onderhoudsuitkering, naar gelang van de begunstigde

B.6.1. Het in het tweede onderdeel van de prejudiciële vraag aangehaalde verschil in behandeling, wat betreft de mogelijkheid tot wijziging van de onderhoudsuitkering in het geval van een echtscheiding door onderlinge toestemming, berust op een objectief criterium, namelijk de band met de uitkeringsgerechtigde en de aard van de verplichtingen van de uitkeringsplichtige. Al hebben echtgenoten die door onderlinge toestemming uit de echt scheiden, na de echtscheiding jegens elkaar niet langer een wettelijke onderhoudsverplichting, toch blijven zij als ouders tegenover hun kinderen gehouden tot een onderhoudsverplichting die van openbare orde is.

B.6.2. Met artikel 1288, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek, zoals ingevoegd bij de voormelde wet van 30 juni 1994, heeft de wetgever de mogelijkheid gecreëerd om, gelet op de jegens de uitkeringsgerechtigde kinderen, bedoeld in artikel 1254 van het Gerechtelijk Wetboek, bestaande onderhoudsverplichting van de uit de echt gescheiden echtgenoten, de bijdrage van elk van beide echtgenoten in het levensonderhoud, de opvoeding en de passende opleiding van die kinderen, te laten wijzigen wanneer nieuwe omstandigheden buiten de wil van de partijen hun toestand of die van hun kinderen ingrijpend wijzigen. Het is een met die doelstelling niet onevenredige maatregel, anders dan wat de gewezen echtgenoten zelf betreft, wettelijk te voorzien in de mogelijkheid tot herziening van de onderhoudsuitkering en de herziening van de bijdrage van elk van beide echtgenoten toe te vertrouwen aan de bevoegde rechter. Artikel 1290, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek heeft immers ook aan de rechter de bevoegdheid toegekend toezicht uit te oefenen op de regeling van de overeenkomst met betrekking tot de minderjarige kinderen.

B.7. Het tweede onderdeel van de prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

De artikelen 301, 307*bis* en 1134 van het Burgerlijk Wetboek en artikel 1288 van het Gerechtelijk Wetboek schenden de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet, in zoverre een wijziging van een onderhoudsuitkering tussen echtgenoten na echtscheiding door onderlinge toestemming slechts mogelijk is met akkoord van de uit de echt gescheiden echtgenoten of met toepassing van de regels van het algemeen verbintenissenrecht.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 2 juli 2003.

De griffier,

De wnd. voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

M. Bossuyt